

dnr 512-2972-2022

uppdaterad februari 2026

Dokumentation från Bråbygden SE0330233 inom projektet LIFE RestoRED

LIFE19/NAT/SE/000172

Åtgärder i projektet

Det är tre olika delområden med hagmarker som ingår i projektet. Det är hagmarker i byarna; Brånäs, Fallebo och Stora Bråbo.

Det är betesmarker som restaureras där igenväxning av framför allt lövsly, gran och björk som röjs bort. Vidkroniga ekar, hamlingsträd och andra värdefulla naturvårdsträd har röjts fram. Generellt sparas blommande träd och buskar för att få rik bkomning till pollinatörer och stammar och rishögar lämnas kvar i markerna för att få boplatser till dessa pollinatörer. Äldre hamlingsträd har återhamlats och yngre träd nyhamlas. Nya stängsel sätts upp för att åter få bete i markerna.

Byn Fallebo – delområde 1

Under 2022 genomfördes den första huggningen i marken vid Källan. Området stängslades under tidig vår 2023 och betesdjur betade en säsong. Därefter blev en andra huggning och röjning under hösten 2023. Marken har en areal om ca 3 ha.

Foto. Utskotning av röjningsmaterial

Foto. Låg manuell ringbarknig av björk, i närheten har en liggande stam av björk sparats. Båda instatserna har gjorts för att skap mer död ved.

Före och efter åtgärd

Foto. Före manuell huggning av björk och gran.

Foto. Efter manuell huggning av björk och gran. Ek och buskar har sparats och det gamla odlingsröset har röjts fram.

Anordningar

Stängsel har satts upp i Fallebo.

Foto. Stängselstolpe med repgrind.

Foto. Uppsatt elstängsel utmed grusvägen.

Byn Brånäs – delområde 2

Det är en handfull markägare i denna by som berörs av restaureringarna inom projektet då fastigheterna är långsmala till formen. Markerna sambetas av djurhållarna och diskussioner fördes först var stängslen ska sättas för att allt ska fungera bra för alla. Äldre taggråd samlades in och togs bort från markerna. Restaureringarna har delats upp i flera etapper utifrån vilken markägare som berördes.

Fastighet Brånäs 1:17

Under hösten 2023 genomfördes huggning, röjning och hamling på fastigheten Brånäs 1:17. Här växer många hamlade lindarna som växer uppe i odlingsörsena som har återhamladts. Det var främst björk, tall och hassel som röjdes bort. Äldre aspar blev till högstubbar eller veteraniserades. Stammar av ek lämnades kvar samt en del rishögar av hassel.

Foto. Ett av nötkreaturen som betar markerna i Brånäs.

Foto. Gökblomster växer på de mer fuktiga delarna närmast sjön.

Före och efter åtgärd

Foto. Förebild - vid restaureringen friställs vidkroniga ekar.

Foto. Efter åtgärd är den vidkroniga eken från från träd som växer upp i kronan.

Foto. Före åtgärd, odlingsrösen med hamlade lindar.

Foto. Efter åtgärd, de hamlade träden har återhamlats och andra träd har tagits ned till högstubbar.

Foto. Före åtgärd. Här växer flera stora ekar.

Foto. Efter åtgärd där ekarna har röjts fram.

Foto. Arborister kapar höga högstubbar av asp för att skapa stående död ved.

Foto. Här ses resultatet av de de höga högstubbarna av asp.

Foto. En grupp av tallar ringbarkades för att skapa död ved.

Foto. Hamlad lind vid fägatan genom byn Brånäs marker.

Foto. Sommaren när linden har hamlats.

Fastighet Brånäs 1:18

Nästa fastighet att restaureras var Brånäs 1:18, och arbetet påbörjades hösten 2023 och fortsatte under vårvintern. Här restaurerades igenväxt hagmark med många ekar och hamlade lindar uppe i odlingsrösen. Huggningen utfördes manuellt till stor del och markägaren högg den stora mängden gran med aggregat på sin traktor och körde ut dessutom allt röjningsmaterialet. Ett stort antal lindar har återhamlats vid restaureringen. Vidare skapades högstubbar och veteraniserades ett antal ekar.

Foto. Före åtgärd. En gräns mellan den öppna tidigare odlade ytan och den trädklädda betesmarken.

Foto. Efter utförd åtgärd. Öppnat upp brynet och spara några vida granar som skydd till betesdjuren.

Foto. Förebild - mot den norra gränsen har granar och björkar röjts bort och äldre hamlade lindar återhamlats. I den norra gränsen ska nytt stängsel sättas.

Foto. Efterbild på hamlade lindar.

Foto. Vid restaureringarna ska många av de äldre hamlade lindarna tas om hand.

Foto. Efterbild på de hamlade lindar.

Foto. Före huggningen som ska utföras på sensommaren. Marken är igenvuxen med framför allt yngre gran.

Foto. Efter åtgärd, granen har huggits bort och linden är återhamlad.

Foto. Även i denna by är det gott om äldre hamlade lindar som behöver återhamlas.

Foto. Lindarna är hamlade och marken restaurerad.

Foto. Pågående åtgärd, mycket yngre gran tas bort.

Foto. Markägarens traktor med aggregat som fällde mycket av granarna.

Foto. Friställd större ek invid fägatan genom Brånäs bys marker. Denna är idag en vandringsled.

Foto. Vid restaureringarna veteraniserades flera ekar för att snabbare håligheter. Hålbildning med mulm, en struktur som gynnar många sällsynta arter.

Foto. Under restaureringarna åt nötkreaturen begärligt av nedtagna grenar.

Foto. Det växer fin flora på de soliga betade fd odlade ytorna.

Foto. I markerna växer bland annat spindelört, en art som påträffas i sydöstra Sverige i hävdade marker.

Delområde Ånäset

Ute på Ånäset, som är en halvö vid sjön Stora Brå, utfördes också en restaureringshuggning under sensommaren 2024. Här skulle en ekbacke restaureras. Ekbacke hade en stor andel ek och hassel men också en hel del asp samt yngre gran. Det finns två mindre tidigare odlade ytor som vuxit igen med asp. Ekbacken är sydvänd ned mot vattenstråket som rinner ut i sjön Stora Brå.

Huggningarna utfördes motormanuellt och därefter utkörning med traktor och vagn. Arborister skapade många högstubbar. Mot vattenstråket sparades vidbuskarna för att gynna pollinatörerna tidigt på våren.

Foto. Före åtgärd. Det sydvända området med mycket ek ned mot vattnet hade vuxit igen med framför allt asp, en hel del yngre gran.

Foto. Efter åtgärd. Många aspar, yngre gran har röjts bort.

Foto. Före åtgärd med mycket igenväxning av asp på den tidigare odlade ytan.

Foto. Den igenväxta fd odlade ytan har öppnats upp.

Foto. Många högstubbar av ek kapades i det här delområdet. Ett sätt att skapa stående död ved.

Foto. I området har ekar friställts, i strandkanten mot våtmarken har Slixbuskaget behållits. Allt för att gynna tidiga pollinatörer på våren.

Foto. Ekbacken har öppnats upp. Ekar har friställts genom kapa till högstubbar och högkapat även hasselbuskar. Ett sätt att behålla värdefulla mycel när hasselbusken ges en chans att överleva.

Foto. Här växer den gula svavelticka på en äldre ekstubbe.

Foto. På en stam påträffades oxtunga.

Foto. Flismaterial samlades på en åkeryta ute på Ånäset och virket kördes ut varje avslutad arbetsdag.

Foto. I samband med flisningen tidigt på våren 2025, kördes den långa vägen ut på Ånäset sönder och den fick sedan lagas med i fyllnad av grus och tilljämning under maj.

Anordningar

Handslagna enestavar med två eltrådar monterades på flera sträckor i byn och repgrindar monterades våren 2024. Den äldre grinden återbrukades invid gården.

Foto. Handslagna enestolpar monterades längs fastighetsgränsen uppe i stenmuren. Två trådigt elhägn. Här satt förut äldre taggtråd.

Foto. Mycket äldre taggtråd samlades in från markerna.

Foto. En av flera repgrindar som monterats.

Foto. Det handslagna elstängslet, den äldre grinden togs till vara.

En av markägarna i byn satte trögärdesgård vid ingången till fägatan som går genom byns marker. Länsstyrelsen stod för materialet och markägaren Olle utförde hägnationen. En ny grind med del för boskap och vandrare byggdes också inom projektet. En av vandringslederna i Bråbygden passerar genom markerna.

Foto. Trägärdesgård omgärdar brukningsvägen. Ny grind för folk och boskap eller maskiner.

Foto. En ny grind med två delar, en för besökare eller en för traktor och boskap.

Byn Stora Bråbo – delområde 3

En större hagmark om ca 9 ha restaurerades inom projektet. Marken har saknat beteshävd en längre tid och var igenvuxen av främst klent lövsly i de öppna ytorna men också stor andel björk och gran. Under vårvintern 2023 slyröjdes de tidigare öppna ytorna. Huggningen genomfördes augusti till oktober med tillhörande utkörning av virke och röjningsmaterial. Arborister återhamlade de äldre hamlade lindarna och veteraniserade utvalda ekar. När huggningen var slutförd stängslades marken och nötkreatur kom på bete.

Foto. Stor mängd björk togs ned i samband med restaureringshuggningen.

Foto. Restaureringen utfördes med manuell huggning.

Foto. En hel del tall huggs också.

Foto. Utkörning med traktor och vagn. I denna mark var det trångt mellan träd och alla odlingsrösen. Utskotning utfördes under sommaren och inga körskador uppstod.

Foto. Flisupplaget med allt utkört material.

Före och efter åtgärd

Foto. Före åtgärd - igenväxning av lövsly och granar. Här ses ett av alla äldre hamlingsträd som inte hamlats på länge.

Foto. Efter restaureringen har granar huggits bort och lövsly har röjts bort. Den äldre hamlade linden är återhamlad.

Foto. Före åtgärden växte stort andel björkar i marken förutom fullt med klen lövsly.

Foto. Efter åtgärden. Trädskiktet har glesats ut kraftigt. Flera stammar har lämnats som död ved. Hasselbuskar har lämnats vid markbunden sten.

Foto. Före åtgärd en hamla lind. I denna naturbetesmark fanns gott hamlade lindar vid odlingsrösen.

Foto. Efter åtgärd. Linden har återhamlats. I denna naturbetesmark fanns gott hamlade lindar vid odlingsrösen.

Foto. I oktober 2023 betar åter nötkreatur den här naturbetesmarken.

Foto. I markerna finns fortfarande en del hävdgynnad flora kvar. Den kommer att gynnas av restaureringen.

Bilder från besök i markerna 12 juni 2024.

Foto. Nötkreaturen som går i markerna kommer från gården som ligger granne med denna hagmark.

Foto. Blommande nattviol.

Foto. Ett huvud av en ekoxe hittades vid besöket den 12 juni.

Foto. Rik blomning av humleblomster i en del av området som är mer fuktigt. Juni 2024.

Foto. Stor mängd blommade fibblor.

Bilder från besök i markerna augusti 2025.

Efter två säsonger med bete av nötkreatur ser markerna ut att sätta sig allt mer och bli mer i balans. Betesdjuren hinner med att ta det uppslag som kommer och grässvålen har blivit tätare.

Foto. Hög högstubbe av ek har blivit helt uppnagd av insekter.

Foto. De hamlade lindarna skjuter nya skott och verkar klarat av att ha blivit hamlade igen efter många års avbrott.

C4 åtgärd för pollinatörer

I Stora Bråbo har en öppen med rik flora stängslats av för att öka blomningen i området. Floran hade arter såsom jungfrulin och tjärblomster redan vid stängselingen som gjordes i maj 2024. Stängslet sitter uppe mellan maj och tidig augusti. I september 2025, rödjdes uppkommande slyskott bort.

Foto. Blommande jungfrulin.

Foto. Uppsatt tillfälligt stängsel som har tillsyn ungefär en gång i veckan när det sitter upp. Tråden och batteriet tas in under övriga delen av säsongen medan stolparna står kvar.

Anordningar

Tretrådigt elstängsel har satts upp i Stora Bråbo under hösten 2023. Vässade enestolpar har använts som hägnadsmaterial för att stämma bra överens med det omgivande odlingslandskapet där trögärdesgårdar dominerar som hägnad. Äldre taggtråd samlades in och fördes bort från marken.

Foto. Vässade enestolpar väntar på att monteras.

Foto . Med fyrhjuling var det lättare att följa den äldre stängseldragningen när det handslagna elstängslet sattes.

Foto. En del stolpar monterades med järn på markbunden sten för att få till ett bra stängsel.

Foto. Repgrindar monterades.

För att lösa elförsörjningen till elhägnet behövde en ny stängselsträcka sättas upp, längst i söder i marken. Detta gjordes augusti 2024.

Foto. Handslaget två trådigt elhägn monterades i gränsen i söder. Här finns också ett dike.

LIFE-programmet

Den här rapporten har producerats med stöd av Europeiska kommissionens LIFE-program.

Ståndpunkter och faktainnehåll representerar projektet LIFE RestoRED och representerar inte nödvändigtvis Europeiska kommissionens eller byrån CINEAs uppfattning eller ståndpunkt.

Läs mer om LIFE-programmet på EU-kommissionens webbplats : <https://ec.europa.eu/easme/en/life>